

Organisační problémy sociálního pojištění.

V době, kdy reorganisace státní správy a státních podniků jest heslem dne, v době, kdy v souvislosti se sanační akcí bankovní mluví se o zjednodušení organisace našeho bankovníctví, stojíme před novými velikými problémy organisačními, jež přináší provádění zákona o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří. Značné obtíže spojené s reorganisací každého zařízení, jež již existuje a delší dobu funguje, ukazují nám, že je nutno, aby při organisaci sociálního pojištění bylo ihned od počátku postupováno co nejbezpečněji a aby bylo využito všech zkušeností domácích i cizích tak, aby byla vybudována zařízení účelná a ústavy úsporně pracující. Honosíme se rádi před světem svým sociálním pokrokem, máme však při tom na mysli zpravidla jenom zákony, jež obsahují pouze abstraktní normy, a nevěnujeme dosti pozornosti jejich provádění a jejich praktickým důsledkům. Sociální pojištění jest z dosavadních sociálně-politických opatření nejdůležitější, neboť každý zaměstnanec a stejně každý zaměstnavatel, třeba by zaměstnával jen jedinou služebnou, má zájem jak na reorganisaci dosavadního pojištění nemocenského, tak na tom, jak bude prováděno pojištění invalidní a starobní. Dobré provedení zákona bude rozhodujícím pro popularnost tohoto pojištění, kdežto nevhodný postup může i samo uskutečnění zákona ohrozit.

Uvažujeme-li o problémech, které provedení zákona přináší, vidíme předně, že nemocenské pokladny, které se stanou v budoucnosti současně prvními instancemi při provádění pojištění invalidního a starobního, mají býti reorganisovány po stránce vnější i vnitřní. Kdežto dnes byly okresní nemocenské pokladny zpravidla v sídle okresních soudů, budou napříště okresní nemocenské pojišťovny zpravidla v sídle okresních správ politických; z ostatních druhů pokladen zachovány budou jen ústavy největší. Celkem z 311 okresních nemocenských pokladen zůstane jich asi 190, ze 49 pokladen společenstevních asi 2, z 10 gremiálních 3, z 5 spolkových rovněž 3, ze 14 zapísaných 5 atd.

Zrušené nemocenské pokladny mají likvidovati ke dni 1. července 1926, je tedy nutno, aby k tomuto dni převzaly pokladny, jež budou zachovány a přezvány na nemocenské pojiš-

tovny, všechny členy pokladen zrušených, aby byly přeneseny spisy, převzati zaměstnanci a lékaři a provedeno vyúčtování. Téhož dne vstupují však také v platnost nové předpisy o pojištění nemocenském, zavádějí se nové mzdové třídy, nový způsob zařazování do nich, absolutní karenční doba atd. a současně má se počítati s prováděním pojištění invalidního a starobního, v době co nejkratší dlužno předeepsati příspěvky pro toto pojištění a počítati s jich vybíráním.

Ministerstvo sociální péče doporučovalo sice již na podzim minulého roku nemocenským pokladnám, jež mají býti zrušeny, aby likvidovaly raději dříve, ale výzvy této bylo jenom z části uposlechnuto. Některé pokladny, zejména okresní, naopak protestují proti svému zrušení a žádají, aby se zřetelem na význam jednotlivých měst, na železniční spojení a různé momenty hospodářské i jiné byly zachovány, t. j. aby Ústřední sociální pojišťovna použila v jejich prospěch zmocnění, zákonem jí daného, a upravila v těchto případech jinak obvody nemocenských pojišťoven a stanovila jinak jejich sídla.

Datum likvidace oněch nemocenských pokladen, jež nemají býti zachovány, nebylo určeno zákonem, nýbrž zákon svěřil stanovení tohoto dne vládnímu nařízení. Ovšem rozhodnutí o tom, že zákon o sociálním pojištění zaměstnanců vstoupí v platnost již 1. července 1926, stalo se tak pozdě, že vláda nemohla stanovit časnější datum pro likvidaci pokladen zrušených, pozdější pak nebylo možno stanovit proto, poněvadž by jinak byly nuceny započítati s prováděním invalidního a starobního pojištění i ony nemocenské pojišťovny, jež by v zápětí byly zrušeny. Jest z toho zřejmo, že zákonodárce, který se velmi podrobně zabýval mnohými spornými otázkami práva pojišťovacího, věnoval jen velmi malou pozornost praktickému provedení zákona. Jinak by zajisté nebyl připustil, aby obtížná likvidace více než jedné třetiny nynějších pokladen spadala v jedno s reorganizací ústavů, které zůstanou zachovány. Bylo by nejlépe, kdyby bylo možno toto pochybení napravit změnou ustanovení o počátku platnosti tak, že by zákon vstoupil sice v platnost 1. července, avšak s předpisováním a vybíráním příspěvků invalidního a starobního pojištění že by se počalo teprve 1. ledna 1927. Bylo by to ulehčením pro mnohé pokladny také po stránce účetní, neboť 1. leden jest pro počátek nového pojištění dobou daleko vhodnější než 1. červenec. Vzhledem k tomu, že se

jedná o pojištění dlouhodobé, nerozhoduje doba šesti měsíců, bohužel nutno se obávat, že náš parlament ve svém dnešním složení sotva dá se přesvědčiti těmito věcnými důvody, poně-
vadž se budou zejména dělnické strany obávat, aby tento od-
klad nebyl proti nim agitačně využíván.

A tak nezbývá přípravnému sboru pro provedení sociál-
ního pojištění zaměstnanců a zejména designovaným ředitelům
budoucí Ústřední sociální pojišťovny nic jiného, než aby ještě před
platností zákona vyšetřili všechny případy, v nichž se žádá, aby
byly obvody pojišťoven jinak upraveny, a připravili návrhy tak,
aby o nich mohlo být rozhodnuto hned počátkem července,
jakmile Ústřední sociální pojišťovna vstoupí v činnost. Tak je-
dině možno obeplouti nešťastné ustanovení, podle něhož ně-
které pokladny 1. červencem přestávají existovati, ale
teprve ústav, který 1. červencem začne existovati, má právo
naříditi zachování některých z nich.

Úloha, která tu čeká představenstvo a výbor budoucí
Ústřední sociální pojišťovny, není ovšem lehká. Zásada zákona,
že v jednom politickém okrese má být pouze jedna okresní
nemocenská pojišťovna, jest jistě správná, a proto bude asi
možno stanovití výminky jen tam, kde důležité hospodářské
nebo komunikační zájmy toho vyžadují. Účelno by ovšem bylo,
aby obvody některých zrušených pokladen byly přiděleny
k okresním nemocenským pojišťovnám v městech, kam mají
tyto okresy přirozený spád a kam je dobré spojení, neboť jsou
případy, kdy sídlo okresní správy politické jest ještě z doby
správy vrchnostenské v místech značně odlehlých a moderními
komunikačními prostředky těžko dosažitelných (na př. Ústí nad
Orlicí patří do Lanškrouna a pod.).

S otázkou teritoriální organizace okresní nemocenské po-
jišťovny souvisí jiná důležitá otázka, totiž zřizování expositur
tam, kde budou okresní nemocenské pokladny zrušeny. Pro
řádné provádění pojištění, zejména nemocenského, doporučuje
se zřízení malých expositur v důležitých centrech, expositury tyto
však dlužno omeziti výlučně na ony výkony, u nichž jest de-
centralisace na místě, tedy hlavně na hlášení pojištěnců, zejména
hlášení nemocných, na kontrolu nemocných a informační službu
Naproti tomu evidence a veškeré účetnictví nutno vésti v ne-
mocenské pojišťovně samé, při čemž dlužno v zájmu úspornosti
klásti důraz na to, aby výplata nemocenského i inkaso premií

dálo se, pokud možno, poštou a aby zbytečné docházení nemocných nebo jich členů rodiny bylo omezeno na minimum. Důvody, jež k tomu vedou, jsou jak zdravotní (nebezpečí nákazy atd.), tak i úsporné. Zákon omezuje nemocenské pojistné na 5% střední denní mzdy (dnes více, zpravidla 5·7%) a nutí tím pojišťovny k hospodárnosti co největší.

Neméně důležitým organizačním problémem bude také zřizování zemědělských nemocenských pojišťoven, jichž jest dnes 42. Podle přesného výkladu zákona měly by býti zřízeny ve všech okresech,*) neboť § 25. zákona o sociálním pojištění předpisuje pojištění zaměstnanců zemědělských a lesních jako povinné a nepřipouští subsidiární pojištění u okresních nemocenských pojišťoven. V praxi ovšem nebude účelno a snad ani možno zřizovati zemědělské pojišťovny ve všech okresech anebo zřizovati pojišťovny pro větší obvody tak, aby těmito obvody bylo území republiky úplně kryto. Správné by bylo, aby k zřízení zemědělských nemocenských pojišťoven došlo jenom tam, kde jest skutečně značný počet zemědělských pojištěnců, a dále, aby Ústřední sociální pojišťovna při stanovení těchto pojišťoven vzala zřetel také na pojišťovny okresní. Bylo by na př. velmi účelno, aby v politickém okrese, kde bude zřízena vedle okresní nemocenské pojišťovny též pojišťovna zemědělská, podle možnosti nebyly obě v témž místě. Jest to proveditelné zejména tam, kde sídlo okresní správy politické není současně střediskem průmyslu nebo střediskem výroby zemědělské. Docílí-li Ústřední sociální pojišťovna kooperace pojišťoven, zejména po stránce léčebné péče a kontroly nemocných, může to vésti k značnému snížení nákladů, nehledě k tomu, že se může účelně využít místností nynějších okresních nemocenských pokladen.

Úpravou obvodů okresních pojišťoven není ovšem problém vyčerpán. Jde též o to, aby nemocenské pojišťovny řádně se mohly připravit na nový úkol, který je čeká, zejména po stránce administrativního a kancelářského zařízení. Leccos bylo v této věci již učiněno, mnohé pokladny mají již od 1. ledna t. r. tiskopisy upravené se zřetelem na pojištění invalidní a starobní, ale více ještě zbývá učiniti. Teprve nyní se objevuje, jak velkou vadou jest, že lhůta k provedení zákona stanovena byla tak

*) Tak správně Gallas i Pospíšil ve svých komentářích.

krátce a že ještě z valné části pro skutečné přípravné práce nebyla ani využita. Nutno ještě vypracovati jednotné tiskopisy, vydati instrukce nemocenským pojišťovnám, jak si mají při provádění pojištění invalidního a starobního počínati, a postarati se také o to, aby aparát nemocenských pojišťoven mohl úkolu svému dostáti po stránce kancelářské. Není pochyby, že budoucí pojišťovny, zejména větší, neobejdou se bez nejmodernějších kancelářských pomůcek, zejména sčítacích strojů, moderních registratur atd.

To, co platí o organizaci nemocenských pojišťoven, platí v míře daleko větší o Ústřední sociální pojišťovně, o jejímž rozsahu málokdo z širší veřejnosti učinil si dosud pravou představu. Ústřední sociální pojišťovna bude nositelem pojištění invalidního a starobního pro 2½ milionu pojištěnců a dozorčí instancí nad více než 300 nemocenskými pojišťovnami. Její organizace v první řadě závisí od toho, jak bude řešena evidence pojištěnců. Ministerstvo sociální péče vyžádalo si již před delší dobou o tom posudky svazů nemocenských pokladen. Mínění v této věci se rozcházela. Kdežto z některých stran připouštěna byla nutnost dvojí evidence, jednak u nemocenských pojišťoven, jednak u Ústřední sociální pojišťovny, žádalo se z jiné strany, aby evidence pojištěnců i pro pojištění invalidní a starobní vedena byla pouze u nemocenských pojišťoven, které by zasílaly Ústřední sociální pojišťovně pouze celkový přehled, kdežto celý materiál byl by předložen Ústřední sociální pojišťovně teprve v tom okamžiku, když by nastal pojistný případ (invalidita, stáří). Tento způsob předpokládal by, jak se všeobecně uznává, dobře zařízené a přesně fungující nemocenské pojišťovny, bude to však i při nejlepší vůli ještě dlouho trvati, než budou všechny ústavy takto vybudovány. Ale i pak by nebylo možno, aby nároky osob, které po desetiletí platily, byly závisly jedině od venkovských ústavů, kde evidenční lístky jsou vystaveny nebezpečí ohně, ztráty a podobně. Mimo to nebyla také dořešena otázka, jak by byla vlastně tato jediná evidence vedena. Bylo by totiž nutno, aby buď při pojistném případě vyžádala si Ústřední sociální pojišťovna data ode všech nemocenských pojišťoven, u nichž byl pojištěnec za svého života pojištěn, což by po několika desetiletích bylo zajisté velmi obtížno, anebo aby evidenční lístek v originále nebo v opise byl zasílán od jedné pojišťovny k druhé tak, jak pojištěnec

přechází z obvodu do obvodu, což by bylo spojeno patrně se značnějšími náklady, nežli úsporně vedená evidence dvojí.

Není tudíž pochyby, že bude nutno zavést přece evidenci dvojí, patrně asi způsobem, který naznačil Dr. Schönbaum v jedné ze svých přednášek. Nemocenské pojišťovny vedly by evidenci na předepsaných štítcích, ke kterým by byly připojeny vhodným způsobem lístky, na které by se co nejstručněji poznamenávaly ony změny, které mají význam pro pojištění starobní a invalidní. Tyto lístky byly by pak zasílány, patrně jen jednou ročně, Ústřední sociální pojišťovně, která by na základě toho sestavovala evidenci všech pojištěnců. Kancelářské organizátory čeká zde veliký úkol, jak nejlépe tuto myšlenku v praxi provést. Několik haléřů, které se uspoří při evidenci jednoho pojištěnce v republice, znamenají úsporu statisíců v roční režii Ústřední sociální pojišťovny.

Ústřední sociální pojišťovna má dále podle zákona jmenovati vedoucí úředníky všech nemocenských pojišťoven, kteří byli dosud voleni představenstvy těchto ústavů. Důvodem pro toto zákonné ustanovení byla snaha, aby Ústřední sociální pojišťovna měla bezprostřední vliv na správu nemocenských pojišťoven vzhledem k důležitým úkolům, které těmto ústavům budou Ústřední sociální pojišťovnou svěřeny. Je přirozeně záhodno, aby na tato místa vedoucích úředníků jmenovány byly osoby plně kvalifikované a aby se tak stalo co nejdříve. Odbornou kvalifikaci osob v úvahu přicházejících bude nutno přezkoumati a při několika stech úředníků, o něž se bude jednat, nebude to úlohou lehkou. Také zde je viděti, oč účelnější by bylo, kdyby Ústřední sociální pojišťovna začala fungovati dříve, nežli se počne s prováděním invalidního a starobního pojištění, neboť takto nebude tu potřebného bezprostředního vlivu právě v nejvýznamnější době, kdy se invalidní a starobní pojištění zavádí.

Jakmile tyto úkoly spojené se zavedením pojištění budou vykonány, přistoupí hned úkoly nové. Bude nutno vybudovat léčebnou péči a starati se o správu a řádné umístění velkých částek, které budou docházeti. Roční příjem Ústřední sociální pojišťovny bude přesahovati hned s počátku 600 milionů korun. Za pět let nashromáždí Ústřední sociální pojišťovna 2½ miliardy, za deset let 5½ miliardy, za 15 let 10½ miliardy korun. Půjde o to, aby tyto částky byly co nejlépe uloženy. Ústřední so-

ciální pojišťovna stane se významným kupcem na trhu státních papírů a důležitým činitelem při udílení hypotekárních zápůjček.

Za tři léta počnou se hlásiti první důchodci. Zákon praví všeobecně, že Ústřední sociální pojišťovna může jednotlivé úkony pojištění invalidního a starobního svěřiti nemocenským pojišťovnám. Běží o to, jak nejvhodněji a nejúsporněji stanoviti řízení při rozhodování o důchodech, neboť nebude přirozeně možno, aby při rozlehlosti našeho státu konala úkony s tím spojené Ústřední sociální pojišťovna sama.

Ředitelé, představenstvo a výbor Ústřední sociální pojišťovny budou, jak vidno, postaveni před řadu těžkých problémů. Bude nutno vybrati nejlepší lidi a také ty, kteří budou míti kdy, problémům těmto se věnovati. Bylo u nás mnoho diskutováno o sociálním pojištění, o účelnosti doby, kdy bylo zavedeno, víme také, že ve Francii rozhodli se sečkat s uvedením obdobného zákona v platnost. Věc je dnes pro ty, kteří ctí zákony, zásadně rozhodnuta, ale běží o to, jak bude provedena. Bylo řečeno, že s dobrou administrativou lze dobře spravovati stát i se špatnými zákony, ale při špatné administrativě nepomohou ani dobré zákony. To platí i o veřejnoprávním pojištění, zejména je-li takového rozsahu a významu jako naše sociální pojištění zaměstnanců.

Vladislav Klumpar.

Německý tlak na náš vývoz do Německa a západních států.

Rychlý vzrůst našeho vývozu do Německa až do podzimu 1925 byl v r. 1926 zabrzděn, náhlý pokles, vyhlídky na velmi špatný celkový výsledek pro rok 1926. Německá konkurence, teprve oživující, nás v západní Evropě stejně jako Angličany a Francouze neustále rychle zatlačuje.

Československo musilo v r. 1925 zaznamenati na trhu nových států značné ztráty, poněvadž stará spojení, jež jsme měli ještě z dobrých dob, kdy nás rakousko-uherská celní hranice chránila proti cizí konkurenci, ponenáhlu odumírají, a utrpělo také velké ztráty v západní Evropě, poněvadž německá konkurence, opět rostoucí, poznenáhlu zatlačovala na bývalých německých odbytištích v západní Evropě ostatní státy, jež využily německého ochromení — to jsme byli mezi jinými my a zvláště Anglie a Francie. V posledních letech jsme dosáhli úspěchů